

ZO ČSOP Pozemkový spolek Hády

—

Výroční zpráva za rok 2023

Jižní Hády:

Vrch Hády se nachází na východním okraji Brna a spadá již do jižní části Moravského krasu. Vzhledem k poloze, klimatickým a geologickým podmínkám a působení člověka se na jižních svazích Hádu vyvinula a zachovala vzácná společenstva kulturní stepi.

Od začátku 20. století však došlo k postupnému otevření několika lomů a těžební prostor byl definitivně zrušen až v roce 1998. Těžba v jednotlivých částech lokality ovšem ustala již o řadu let dříve a začaly i první rekultivační práce. Lom Džungle byl částečně zavezen, v Růženině lomu se podařilo prosadit unikátní přírodě blízkou rekultivaci a etážový lom byl více méně ponechán přírodní sukcesi.

I přes odtěžení značné části přírodně cenných ploch, zůstávají Hády lokalitou mimořádného přírodovědného významu v nadregionálním měřítku. Neopomenutelný je také význam rekreační.

Většina území Hádu dnes požívá zákonné ochrany. Rozkládá se zde NPR Hádecká pláňka, PP Kavky, PP Velká Klajdovka, VKP Odvaly a EVL Jižní svahy Hádu.

Naše organizace:

Pozemkový spolek Hády vznikl na podzim roku 2000 jako základní organizace Českého svazu ochránců přírody. Vznikl tak samostatný subjekt umožňující o vzácné území efektivně programově pečovat. Dlouhodobým cílem Pozemkového spolku Hády je zajistit optimální využívání lokality Hády tak, aby byla zachována a dále rozvíjena její jedinečná přírodní hodnota, ale zároveň umožněno šetrné rekreační využití části území, a to zejména k ekovýchovným aktivitám.

Pozemkový spolek Hády je dnes vlastníkem lomu Džungle a větší části pozemků v etážovém lomu. V dlouhodobém pronájmu na dobu neurčitou má pozemky v PP Kavky, EVL Růženin lom a plochy v PP Velká Klajdovka a přilehlém okolí. Celkem má PSH ve správě více než 50 ha území.

Přehled činností ZO ČSOP PSH v roce 2023:

Management spravovaných území

Pro zachování a podporu jedinečných přírodních hodnot Hádu je nezbytný soustavný management. Nejcennější jsou na Hádech stepní a lesostepní biotopy s výskytem mnoha ohrožených druhů rostlin a živočichů. Zejména tyto biotopy jsou neustále ohroženy zarůstáním ostatní vegetací a křovinami. Jednotlivé plochy s cennou lesostepní vegetací byly proto ve vhodném období postupně ručně posečeny pomocí křovinořezu. Přitom bylo postupováno tak, aby byl zachován prostor pro vývoj bezobratlých živočichů. Posečená rostlinná hmota byla z území odstraněna. V maximální možné míře byla nasušena na seno využitelné pro krmení zvířat v Lamacentru Hády, zbytek byl spálen nebo zkompostován.

Součástí péče o ohrožené druhy stepí a lesostepí byla vedle mozaikové seče i redukce přehuštěných dřevin a likvidace nežádoucích náletových dřevin a invazních druhů. Na začátku roku v Růženině lomu pokračovala redukce bříz a borovic, které už značně přerůstaly a zabíraly plochy cenného stepního trávníku, a také ze stejného důvodu pokračovala redukce přehuštěných křovin na bývalých úhorech při úpatí Hádu. V druhé polovině roku byl v Etážovém lomu, Růženině lomu i v lomu Džungle intenzivně likvidován invazní topol kanadský, celík kanadský a trnovník akát.

PSH má ve správě přes 50 ha pozemků, kde je průběžně monitorován vývoj vegetace, zejména výskyt a početnost vzácných druhů rostlin. Získávané informace jsou využívány při vyhodnocování úspěšnosti dosavadního managementu a plánování další péče. Na spravovaných plochách byly v průběhu roku 2023 prováděny v různém rozsahu údržbové práce pro podporu zdejších vzácných druhů rostlin a živočichů. Nejintenzivnější péče přitom byla samozřejmě tradičně věnována zvláště chráněným územím – PP Kavky, PP Velká Klajdovka a Růženině lomu. Na dně lomu Džungle byla vegetace nadále udržována řízenou pastvou. Pokračovaly také práce na tvorbě a údržbě mozaiky stepních stanovišť na úhorech pod jižním svahem Hádu, které mají značný potenciál pro šíření cenných druhů z chráněných území na Hádech. Proběhlo také každoroční přeorání pole na vzácné plevele. Neopomenutelná byla také péče o v posledních letech provedené výsadby stromů a údržba vytvořených tůňek.

Po několika letech se naše organizace opět začala zabývat sběrem a výsevem semen stepních druhů rostlin v rámci snah o podporu tvorby a širšího využívání biologicky hodnotných regionálních lučních směsí. V roce 2023 pokračovalo testování a další vývoj ručně vedené techniky pro sběr semen.

V celém prostoru ve správě PSH byly také v průběhu roku uklíženy odpadky a odstraňována ohniska černých skládek. Průběžně kontrolována a opravována byla také návštěvnická infrastruktura území sloužící k informovanosti veřejnosti a k ochraně cenných ploch – informační panely, lavičky, zábradlí, oplocení. Soustavným problémem je značná aktivita sprejerů,

nicméně díky prakticky každodenní činnosti našich pracovníků v terénu jsou jejich výtvoři promptně likvidovány.

Práce na Hádech byly podpořeny také několika projekty – viz dále.

Působení na veřejnost, ekovýchova

Hlavním prostorem pro komunikaci naší organizace s veřejností je od roku 2011 Lamacentrum Hády – ekocentrum vybudované v lomu Džungle. Lamacentrum vzniklo jako místo propojení lidí, přírody, zážitku a poznání. V unikátním prostoru dnes funguje zázemí pro návštěvníky Hádu oživené o zajímavá zvířata (lamy alpaky, ovce, kozy, králíci, včely), která výborně slouží také při zážitkově-vzdělávacích programech pro děti, mládež i dospělé. Pro organizované dětské skupiny realizujeme výukové programy a v pravidelných otevíracích hodinách se věnujeme návštěvníkům z řad veřejnosti.

Naše přímá práce s lidmi sestává ze tří hlavních pilířů. Jednak je to veřejnost přicházející do Lamacentra během pravidelné otevírací doby. Dále jsou to výukové programy pro školy, školky a další organizace pracující s dětmi a mládeží. A pak jsou to soukromé programy pro rodiny nebo skupiny přátel, kolegy apod. Kromě toho každý rok připravujeme a realizujeme také speciální programy pro různým způsobem handicapované osoby, zejména děti. V neposlední řadě věnujeme zvláštní pozornost práci s dobrovolníky. V roce 2023 jsme jich do péče o hádeckou přírodu zapojili skoro tři sta a všichni nejen, že pomohli přírodě, ale také se dozvěděli mnoho o tom, proč je tak cenná a proč a jak je třeba o ni pečovat.

Pro veřejnost je Lamacentrum od dubna do října otevřeno po celý víkend od 10 do 18 hod. (o prázdninách navíc ještě ve středu odpoledne), mimo tuto hlavní sezónu pak v neděli odpoledne. V otevíracích hodinách se jednotlivým skupinám návštěvníků věnuje lektor, který jim představí nejen chovaná zvířata, ale také historii a význam okolní přírody a práci PSH. Ekovýchovné a osvětové působení na široké spektrum veřejnosti zachováváme jako hlavní cíl a funkci Lamacentra. Přítomní lektori jsou připraveni zodpovídat dotazy a návštěvníkům jsou zde také volně k dispozici různé tiskové materiály týkající se zdejší lokality nebo obecně ochrany přírody. V průběhu roku 2023 jsme již tradičně uspořádali čtyři větší víkendové osvětové akce zaměřené zejména na rodiny s dětmi. Jednalo se o Vlnobraní (komentované stříhání ovcí, doprovodné aktivity pro děti i dospělé), Exkurze na Kavky (přírodovědné vycházky do PP Kavky, cestou hra pro děti), Včelí den (osvětová akce o včelách a dalších opylovačích, živé včely, doprovodné aktivity pro děti i dospělé) a konečně Krmítkování (stloukání krmítek, aktivity pro děti i dospělé jak (ne)pomáhat zvířatům).

Výukové programy pro děti a mládež jsou realizovány ve všední dny. Vybírat bylo v roce 2023 možné z nabídky výukových programů zaměřených např. na opylovače, ptáky, zpracování přírodních vláken aj. Kromě programů pro běžné děti jsme zrealizovali také 16 specifických programů pro osoby (převážně děti a mládež) s poruchou autistického spektra či s jiným zdravotním znevýhodněním. Všechny programy se odehrávají ve venkovním přírodním prostředí a v přímém kontaktu s přírodou.

Součástí EVVO je také údržba rozmanitých edukačních prvků v areálu Lamacentra (různé interaktivní tabule, geologická bosá stezka, domky pro včelky samotářky, prvky přírodní zahrady, budkostrom...) a příprava osvětových příspěvků o dění nejen v hádecké přírodě na sociálních sítích.

Návštěvnost Lamacentra Hády a realizované programy za rok 2023:

Mateřské školy: 30 programů, 757 dětí

Základní školy: 22 programů, 513 dětí

Kroužky, CVC, tábory apod.: 27 programů, 623 dětí

Osoby s handicapem (PAS či jiné): 16 programů, 95 osob

Soukromé programy pro rodiny či přátele: 177 programů, přes 750 osob
Návštěvníci v otevírací době: 20849 osob

Získané granty, dotace apod. na projekty v roce 2023:

- MŽP – SFŽP: Národní síť EVVO – podpora výukových programů
- Jihomoravský kraj: *Opatření ke zlepšování přírodního a krajinného prostředí na území PP Kavky a PP Velká Klajdovka*
- Statutární město Brno (OSP MMB): *O přírodě v přírodě s PAS či jiným zdravotním či sociálním handicapem*
- Statutární město Brno (OŽP MMB): *Opatření ke zlepšení přírodního a krajinného prostředí na území registrovaného VKP Růženin lom 1 (Džungle)*
- Městská část Brno-Líšeň: *Úklid na Hádech*
- ČSOP ve spolupráci s MŽP a LČR – Podpora vzniku a rozvoje pozemkových spolků: *Rozvoj ZO ČSOP PS Hády*
- ČSOP ve spolupráci s MŽP a LČR – Ochrana biodiverzity: *Podpora stepních společenstev Hádu*
- AOPK – Program péče o krajinu – *Údržba stepních stanovišť na Hádech 2023*
- Norské fondy – SFŽP – Výzva č. SGS-1 „Rondane“: *Podpora biodiverzity stepních lokalit prostřednictvím pozemkových spolků* – termín realizace 2021–2024 – PSH partnerem projektu, realizace opatření na Hádech

I v roce 2023 na provoz Lamacentra a fungování naší organizace finančně přispělo množství drobných dárců. Svou prací činnost naší organizace podpořili také dobrovolníci.

Celkový přehled financování a hospodářský výsledek organizace je uveden na konci výroční zprávy.

Poděkování:

Děkujeme všem, kteří s námi v roce 2023 nějakým způsobem spolupracovali a jakkoliv podpořili naši činnost. Především děkujeme našim věrným dobrovolníkům. Vedle institucí a společností, které podpořily některé z našich projektů, děkujeme zejména množství individuálních dárců. Velký dík pak opět patří MVDr. Táně Husákové a MVDr. Ondřeji Krajíčkovi za obětavou pomoc a cenné rady při péči o chovaná zvířata.

Finanční rozvaha (v tis. Kč):

Aktiva		Pasiva	
<i>Dlouhodobý majetek</i>	6005	<i>vlastní zdroje</i>	9 419
pozemky	5705	jmění	7686
samostatné movité věci a soubory movitých věcí	1893	hospodářský výsledek	-92
oprávky k dlouhodobému hmotnému majetku	-1593	nerozdělený zisk ztráta	1826
<i>Krátkodobý majetek</i>	3 982	<i>Cizí zdroje</i>	568
zvířata	231	dodavatelé	148
zásoby materiál a zboží	46	ost závazky zaměst	144
pohledávky	197	závazky k institucím sociálního zabezpečení a	66
dohadné účty aktivní	257	daň z příjmů	-70
pokladna	164	ostatní přímé daně	11
bankovní účty	3 077	daň z přidané hodnoty	141
náklady příštích období	9	jiné závazky	99
příjmy příštích období	0	Výnosy příštích období	28
Úhrn aktiv	9 987	Úhrn pasiv	9 987

Hospodářský výsledek (v tis. Kč):

Výnosy		Náklady	
Příjmy z vlastní činnosti	3095	Spotřeba mater a prod zboží	668
		Opravy	17
Dotace	1048	Cestovné	0
z toho:		Náklady na reprezentaci	2
Státní rozpočet MŽP,SFŽP,	356	Ostatní služby	481
Statutární město Brno	59	Změna stavu zásob vlastní činnosti - zvířata	-32
Jihomoravský kraj	327	Mzdové náklady - zaměstnanci, dohody	2514
Norské fondy - Rondane	306	Pojištění	634
Ostatní výnosy	66	Ostatní sociální náklady	8
Tržby z prodej dlouh majetku	0	daně a poplatky	7
Přijaté členské příspěvky	2		0
		Ostatní	22
Dary	70	Odpisy ,prod majet	40
		Poskytnuté příspěvky	16
		Daň z příjmu	0
Výnosy celkem	4281	Náklady celkem	4374
Hospodářský výsledek před zdaněním			-92
Hospodářský výsledek po zdanění			-92